

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania M.M.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie
o prawo do renty rodzinnej i dodatek sieroty zupełnej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w dniu 29 stycznia 2026 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Lublinie z dnia 23 października 2024 r., sygn. akt III AUa 455/24,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**II. zasądza od M.M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w Lublinie kwotę 240,00 (dwieście
czterdzieści) złotych, wraz z ustawowymi odsetkami z art. 98 § 1¹
k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w
postępowaniu kasacyjnym.**

DS

UZASADNIENIE

Decyzjami z 5 sierpnia 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie, działając na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych:

- odmówił M.M. prawa do renty rodzinnej po matce M.M1., wskazując, że komisja lekarska ZUS ustaliła, że ubezpieczona M.M. nie jest całkowicie niezdolna do pracy i niezdolna do samodzielnej egzystencji;
- odmówił ubezpieczonej prawa do dodatku dla sieroty zupełnej wskazując, że ubezpieczona nie nabyła prawa do renty rodzinnej;
- odmówił ubezpieczonej prawa do dodatku pielęgnacyjnego wskazując, że ubezpieczona nie jest niezdolna do samodzielnej egzystencji;
- działając na podstawie przepisów ustawy z 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, odmówił ubezpieczonej prawa do świadczenia uzupełniającego wskazując, że ubezpieczona nie jest niezdolna do samodzielnej egzystencji.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 19 czerwca 2024 r. (sygn. akt IV U 841/21), wydanym w sprawie M.M., z odwołań od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Lublinie, o prawo do renty rodzinnej, o prawo do dodatku dla sieroty zupełnej, o prawo do dodatku pielęgnacyjnego i o prawo do świadczenia uzupełniającego: w pkt pierwszym zmienił zaskarżone decyzje z 5 sierpnia 2021 r., dotyczące prawa do renty rodzinnej oraz prawa do dodatku dla sieroty zupełnej i ustalił prawo odwołującej do stałej renty rodzinnej po M.M1. i prawo do dodatku dla sieroty zupełnej od 21 października 2020 r.; w punkcie drugim oddalił odwołanie od decyzji z 5 sierpnia 2021 r., dotyczących prawa do dodatku pielęgnacyjnego i prawa do świadczenia uzupełniającego; w punkcie trzecim wyroku zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie na rzecz M.M. kwotę 180 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas, od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Na skutek apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 23 października 2024 r. (sygn. akt III AUa 455/24): zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I i III oraz oddalił odwołania i wnioski odwołującej o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. Sąd

odwoławczy nie obciążył odwołującej kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie, do Sądu Najwyższego wywiodła odwołująca, zaskarżając judykat w całości, zarzucając rozstrzygnięciu mające istotny wpływ na jego treść naruszenie:

1. art. 68 ust.1, ust. 3 oraz art. 76 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na nieprzyznaniu skarżącej renty rodzinnej oraz dodatku dla sieroty zupełnej (a w ślad za tym dodatku dla sieroty zupełnej) w sytuacji, gdy skarżąca z uwagi na swoją obustronną głuchoniemotę, całkowicie pozbawiona jest zdolności do wykonywania pracy zarobkowej, innej niż w warunkach chronionych;
2. art. 12 ust. 1 i 2 w związku z art. 13 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez niewłaściwe ich zastosowanie i uznanie, że odwołująca jest zdolna do pracy zarobkowej, albowiem może porozumiewać się z pracodawcą i podejmowała już aktywność zarobkową, w sytuacji, gdy ze zgromadzonego w postępowaniu materiału dowodowego wynika, iż skarżąca obiektywnie jest zdolna do pracy wyłącznie w warunkach pracy chronionej, co jednoznacznie wskazuje na to, że całkowicie utraciła zdolność do pracy w normalnych warunkach;
3. art. 285 § 2 k.p.c. oraz art. 286 k.p.c. w związku z art. 290 k.p.c., poprzez odstąpienie od dopuszczenia przez Sąd II instancji dowodu z łącznej opinii biegłego z zakresu medycyny pracy i biegłego laryngologa, bądź opinii odpowiedniego Instytutu Naukowego, w sytuacji gdy Sąd poddał w wątpliwość wnioski wynikające z opinii biegłego T.B., a następnie oparł dokonane ustalenia na pozostałych, niekorzystnych opiniach sporządzonych w toku postępowania przed Sądem I instancji, pomimo wskazania, że legitymując się orzeczeniem o niepełnosprawności z ograniczeniem do podjęcia pracy w warunkach chronionych, okoliczność ta jest istotna i winna być uwzględniona przy ocenie przydatności zawodowej skarżącej, oraz pomimo bezspornie ustalonego faktu, trudności w komunikacji z ubezpieczoną, już na etapie badania i związanej z tym konieczności

zbierania poszczególnych wywiadów od towarzyszącej ubezpieczonej w czasie badania siostry M.S.;

4. art. 386 § 1 k.p.c., przez jego zastosowanie i uwzględnienie apelacji organu rentowego w całości, pomimo jej bezzasadności;
5. art. 385 k.p.c., przez jego niezastosowanie, mimo że apelacja organu rentowego jest w całości bezzasadna.

W związku ze stawianymi zarzutami, skarżąca wniosła o:

1. przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jako oczywiście uzasadnionej;
2. uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny w Lublinie, przy pozostawieniu temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego;
3. względnie, w przypadku uznania zasadności skargi i zgromadzonego materiału za kompletny do orzeczenia, co do istoty sprawy - zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie w całości apelacji organu rentowego, jako bezzasadnej oraz zasądzenie na rzecz ubezpieczonej od organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym według norm przepisanych, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, od dnia uprawomocnienia do dnia zapłaty.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca wskazuje, że oczywistej zasadności skargi kasacyjnej dopatruje się w dokonanej przez Sąd analizie opinii biegłych, których twierdzenia oraz wnioski pozostają w sprzeczności z terminami prawnymi, składającymi się na zagadnienie całkowitej niezdolności do pracy, stanowiącej jedną z przesłanek nabycia prawa do renty rodzinnej, a w dalszej kolejności dodatku dla sieroty zupełnej. Przy bezspornie ustalonej okoliczności, że ubezpieczona jest osobą głuchoniemą, co do której istnieją istotne ograniczenia komunikacyjne, za niedopuszczalne należy uznać opieranie oceny, co do jej całkowitej niezdolności do pracy na ocenach szkolnych z poszczególnych przedmiotów, do czego w ślad za opiniami biegłych nawiązuje Sąd Apelacyjny. Ponadto, ujawnia się pewna dysharmonia zgromadzonych dowodów, które nie prowadzą - w dotychczasowym stanie sprawy - do jednoznacznych

stanowisk, skoro ocena zatrudnienia winna być dokonana pod kątem powszechnego rynku pracy. W takiej sytuacji obowiązkiem sądu było wyjaśnienie stanowisk biegłych, co mogło zostać osiągnięte przez wykorzystanie, np. art. 286 k.p.c. – czego Sąd odwoławczy nie uczynił. Finalnie, Sąd rozpoznający sprawę o rentę rodzinną nie może automatycznie powielić wniosku biegłego, o ile jego argumentacja pozostaje w opozycji do kwestii związanych z terminami prawnymi – dlatego też wniosek w ocenie skarżącej zasługuje na uwzględnienie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, według norm prawem przepisanych. Ewentualnie, w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy - jej oddalenie i zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej nie mogła zostać przyjęta do merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie

uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca wskazała, że jest ona oczywiście uzasadniona – przywołano więc przesłankę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przypomnieć więc należy, że z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że strona skarżąca musi wskazać, w czym (w jej ocenie) wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Strona skarżąca powinna więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126 i z 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto, przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Takiej okoliczności strona skarżąca jednak nie wykazała. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie

wskazano nawet żadnego przepisu prawa (materialnego lub procesowego), którego naruszenia (i to w sposób kwalifikowany), miałyby się dopuścić Sąd II instancji.

Strona skarżąca, formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zapomniała o podstawowej kwestii – konieczności wyodrębnienia tego wniosku od pozostałej części uzasadnienia skargi kasacyjnej, a zwłaszcza od uzasadnienia zarzutów kasacyjnych. Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, czego w niniejszej sprawie zabrakło. Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy więc odwołać się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy, w ramach przedsądu, bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, że takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

W niniejszej sprawie strona skarżąca umieściła wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w opisie stanu faktycznego sprawy, dopatrując się oczywistej zasadności skargi kasacyjnej „w dokonanej przez Sąd analizie opinii biegłych (...)”. Tak sformułowany wniosek nie mógł doprowadzić do przyjęcia skargi kasacyjnej do jej dalszego, merytorycznego rozpoznania. Jego krótkie uzasadnienie świadczy bowiem o polemice z ustaleniami dokonanymi przez Sąd odwoławczy. Tymczasem, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Związanie to wyklucza nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, nawet zarzucający naruszenia przepisów prawa materialnego, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c., jest *a limine* niedopuszczalny. Sąd Najwyższy nie pełni bowiem roli trzeciej instancji sądowej, a skarga kasacyjna nie może być wykorzystywana jako instrument pozwalający na kwestionowanie niesatysfakcjonującego stronę rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c., w kwocie ustalonej na podstawie § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.), a w zakresie odsetek art. 98 § 1¹ k.p.c.

DS.

[SOP]

